

S kennen de aigene kultur ont sproch va de bersntoleren minderhait

La Comunità Alta Valsugana e Bersntol, avisa che sono nuovamente aperte le domande per partecipare agli esami nei vari livelli di conoscenza della lingua e cultura minoritaria. Perché per mantenere viva una lingua, non basta parlarla, ma bisogna anche scriverla e pubblicarla.

S bersntolerisch ist va òlbe a minderhaitsproch. S ist de sproch as de hom klöff de earstn lait as s sai' kemmen za lem s Tol. De umbèlt, en de sèlln vèren jarder, ist kemmen austalt en an schouber heff, bou hom

galept de groasn familie. Men hòt gahòpt balder, bisn, acker ont s vèlt hòt se galengert finz anau kan jecher, bou vill hom aupaut an summerstòll ont a summerhaus. De familie s sai' groas gaben ont hom òlla gaòrbetn en vèlt. Mander ont baiber hom de glaichen òrbetn gahòpt za tea', lai durch en binter aus, ist ònderst gaben. De baiber sai'n plim en haus za mòchen hous ont schaug van kinder, de mander sai'n gòngen za ausiarn. S gònze le mist keart gaben um en de lait ont en òlls sèll as de sai'n guat gaben za hom van sai'neges vèlt.

De hom òlla klöff s bersntolerisch ont en a toal derven, sai'n au'gòngen kloa'na òndera beirter ont òndera virm za klöffen. Ober òlla hom klöff de doi òlt sproch as noglaicht en taitsch. Zobenz aa, hòt men se zòmmtsetzt um en vaier van haus ont de eltern hom u'gaheift za

kontarn gschichtler ver za mòchen a ker de vorcht en de kinder ont za learnen s en bos as s ist rècht tea' en lem. S bersntolerisch, alura, ist òlbe gaben a sproch as s ist kemmen lai klöff ont vellaicht ist ver sèll, as petn envire gea'n pet de jarder, ist se kemmen a ker verloun ont vortgaleikt. Men hòt tschbunnen schea' za heiven u' za schraim as bersntolerisch ont aa benn s ist hòt zan earstn, petn gea'n va de zait dòs bart sai' sèll as derett s inger sai'n. En de doin leistn jarder, hòt men gameicht mòchen an dokument aa ver za versichern s kennen va de aigene sproch ont òll jor, hòt men de moglechket za probiarn za gem der esam en òndera tritt. Haier aa, ber as billt, mut vrong en de Tolgamao' schòft Hoa Valzegu' ont Bersntol vour van ma'ta va de ònder boch.

Chiara Pompermaier

CIMBRO

'Z soinda nem bobar propio soin nètt gebont zo hòara

di Andrea Zotti

Chi legge Di Sait vo Lusérn, ascolta Zimbar Earde o ha letto bene il vocabolario Zimbarbort, si sarà sicuramente accorto che da qualche tempo si utilizzano nuovi termini per indicare i mesi dell'anno, termini che a molti suonano sconosciuti. Frequentando negozi, bar o nella vita quotidiana, sentiamo comunemente utilizzare i nomi italiani dei mesi ma se si scava bene nel passato, vero custode della lingua, e in quel poco che è stato scritto dai nostri antenati, si possono scoprire sempre nuove sfumature e caratteristiche linguistiche ormai dimenticate. Tutti questi termini sono stati riportati da Don Josef Bacher nel libro Die deutsche Sprachinsel Lusérn pubblicato ad Innsbruck nel 1905 ma sono andati persi con il passare del tempo.

Berda lest Di Sait Vo Lusern un lüsant Zimbar Earde odar boda hatt nâgeschauget bort vor bort in börtarpuach odar magare izta lai draugetroft lai a para botta, barta sichar drausoinkhennt ke sidar a djar, di månat khemmen gehoaht pitt nem boda furse nètt alle khennen. In mearee hâmaz gevorst z'sega vo bo da bartn herhemmen un ber mai 'z hatze auvargevuntet. Bar bizzan bol gerècht ke in gereda vo alle tage in

birthaus, in botege odar in famildjia, dise nem mang auzschaung fremme, bar hâz herta gehòart khôn ottobre, setembre, novembre un vürsnen un sichar makma gian vür zo hoazase asó, ma zoa azta di zung stea lente ma moch en earstn nètt vorliarn baztada iz khennt gescribet un sichar geredet in di altn djar. Djar boda natürlích niamat vo üs mage gedenkhan, ma daz sel biane boda iz khennt gescribet aft ünsar zung, gittaz recht zo maga nützan dise nem bodar hatt gehòart odar gelest, sichar nètt velante. Bele soinz alora dise nem? Bar provarn zo lesasaz süachante zo vorstiana

Di zait bèkhst atz Lusérn o

Archivio CD

umbrom ma hatt khöht asó. **Hochnach:** iz furse gepuntet pittar bichtegarste nacht von djar, da earst; **Hornung:** umbrom, un di katzadör bizzanz boll gerecht, in fevraro in kapardjöln spitzarnen di näung horn; **Lentz:** Lentzek iz dar alt taütsch nâm von lãngez; **Abrèl:** söllat khemmen von belesch; **Madjo:** o khint von belesch un

khummana taütscha zung in sud von Alpn hatt an ândarn nâm vor disan månat; **Prachant:** iz da alt nâm von sunjo un khinnt vo prachan, paung au di ekhar; **Höbiat:** vorsteatmaz desta ke 'z iz dar månat boma geat nâ in höbe; **Snitt:** dar Snittmånat habar nètt vorstânt vo baz dar iz khennt gehoaht asó, furse iz eppaz gepuntet pittnaran arbat boda iz gânt vorlort in dar zait. **Herbestmånat:** dar månat boda âheft dar herbest; **Bimmånat:** balma in tal, odar pezzar balda ünsarne läüt soin gânt in tal zo bimma

Binntmånat: furse umbrom in disan månat bintetz un macht a sötta schäüla bettar; **Kristmånat:** dar månat von Kristkhinn; Dise soin di nem, ma bar hâmaz nonet khöht vo bosa auzkhemmen dise nem. Azzar sait kurdjosat nemp in di hent in libar von Bacher "Die deutsche sprachinsel Lusern" berda hatt glükh zo haba huam da earst editzion gedrukht 'z djar 1905 in Innsbruck az les da sèll, alle di ândarn mang nemmen da sèll gedrukht von Kulturverein 'z djar 1975.

LADINO SE À SERÀ SÙ NA SETEMÈNA PIENA DE EVENC' E DE ABINÈDES EUROPEANES

Raprejentanc de Comun Generèl a Bruxelles

Se à serà sù na setemèna piena de evenc' e de abinèdes europeanes per la procuradora Elena Testor, per l conseer de procura enciareà de turism e sport Matteo Jori e per la responsabola dei sevijes linguistics de Comun Generel Sabrina Rasom che dai 17 ai 19 de november é jic a Bruxelles. Dantfora i à tout pèrt la zerimonia per i 20 egn del GECT, l grop european de cooperazion territorièla e dò per l'abinèda del network per la promozion de la desferenzies de lengaz NPLD (Network to Promote Linguistic Diversity). Desché se sà, ai 17 de chest meis de november l president Ugo Rossi à sorantòut la presidenza de l'Euroregion al post del president del Ti-

rol Platter e la procuradora à tout pert a la festa per i 20 egn de l'ofize de raprejentanza. En mercol ai 18 e e jebia ai 19, semper a Bruxelles, l'é vegnù metù a jir na abienèda dedichèda ai lengac, a chela che é vegnù rejonà de na neva rei de la istituzions che laora per e con i lengac mendres. L Comun Generel fesc pert de chesta lia da doi egn, con progec' e scomenzadives. Na mapa ajornèda de l'Europa a depiù lengac, con laite i lengac ufiziai e ence chi di migranc, é vegnuda prejentèda adum a na analisa del ruol, de la valuta e de l'impat del multilinguism te l'economia europeana. Sabrina Rasom à prejentà l projet de Comun Generel jà metù en doura, "Ladin tel sport" che à abù

gran aprejjament; i galesc e i frijons è jic ite più en fon su altra scomenzadives leèdes ai social network e metudes a jir te la scoles. La procuradora Testor à ence fat la proponeta de meter a jir l'assemblea generela de la rei NPLD te Fascia per l' aisciuda del 2017, col al zenter dei lurieres l tem del turism e de la mednranzes linguistiches, desché element originel e de desferenziacion. La proponeta é stata tutta sù con entusiasmi dai partezipanc e la sarà valutèda te l'an 2016 dal comitat de gestion.

m.d.

Ai 17 de chest meis de november l president Ugo Rossi à sorantòut la presidenza de l'Euroregion al post del president del Tirol Platter